

Akrep ve Yay

Akrep ve Yay kendilerini en çok özleten takımyıldızlar. Bu iki takımyıldız, özellikle de Yay gökyüzünün en zengin bölgesindedir, ama yılın küçük bir bölümünü gökyüzünde geçirir ve ufuktan pek fazla yükselmez. Neyse ki, bu iki takımyıldız gökyüzüne en çok baktığımız, havaların çoğunlukla açık olduğu yaz aylarında gökyüzünde yer alır. Temmuz'da Akrep ve Yay'ı görebilmek için doğruca güney ufku üzerine bakmanız yeterli.

Akrep, adını aldığı varlığa en çok benzeyen takımyıldızlardan biri. Bu sayede, gökyüzünde tanınması da kolay. Akrep'in kısıkaçlarını takımyıldızın batısında, kıvrık kuyruğunuysa doğusunda görebilirsiniz.

Akrep'teki en belirgin yıldız, parlak ve turuncu rengiyle dikkat çeken Antares'tir. Antares adı, Yunan mitolojisindeki savaş tanrısı Ares'ten (Romalılar'ın Mars'ı) türemiş. Bunun nedeniyse, yıldızla Mars arasındaki benzerlik. Gerçekten biri yıldız, öteki gezegen olduğu için özellik olarak birbirlerine hiç benzemeseler de, görünüşte benziyorlar. Her ikisi de turuncu ve görünür parlaklıkları benzer. İşte bu nedenle "Ares'in benzeri" anlamına gelen Antares adı verilmiş. Bu yıldız Latince'de Cor Scorpii, yani "Akrebın Kalbi" de deniyor.

Antares, tutulum çemberine (yerden bakıldığında, gezegenlerin gökyüzünde gezindikleri kuşak) çok yakın konumda bulunduğundan, hemen hemen her yıl Mars'la yakın görünür konuma gelir. Bu durumda, bazen hangisinin Mars hangisinin Antares olduğunu anlamak zor olabilir. Özellikle de Akrep'in öteki yıldızları hava koşulları nedeniyle iyi seçilemiyorsa.

Antares'in turuncu renginin ardında, dev bir yıldız oluşu yatıyor. Bir kırmızı dev olan Antares, gökadamızdaki en parlak ve en büyük yıldızlardan biri. Antares Güneş'ten yaklaşık 10.000 kat daha parlak. Ancak bu, görünür parlaklıklar arasındaki oran. Antares, kırmızı dev olduğu için, ışınımının büyük bölümünü kızılötesi dalgaboyunda yapar. Bunu da göz önünde bulundurursak, bu yıldız Güneş'ten yaklaşık 60.000 kat daha parlaktır. Gökbilimciler Antares'in çapını, Güneş ile Dünya arasındaki uzaklığın yaklaşık 4 katı olarak hesaplıyor. Yani bu yıldız Güneş'in yerine koyabilseydik, Jüpiter'e kadar olan tüm gezegenler içinde kalırdı. Artık ömrünün son demlerini yaşayan bu yıldız, yakın bir gelecekte süpernova olarak patlayacak.

Yay ve Akrep takımyıldızlarının Bursa Uludağ'dan çekilmiş fotoğrafı. Bölgedeki parlak derin gökyüzü cisimlerinden bazıları fotoğrafın üzerinde işaretlenmiş durumda. 2007'de çekilmiş olan bu fotoğraftaki en parlak cisim o sırada Akrep takımyıldızında bulunan Jüpiter.

Akrep, Samanyolu'nun merkez bölgesinde olduğundan çok sayıda derin gökyüzü cismi de içerir. Bunlar arasında, amatör gözlemcilerin en çok gözledikleri M4, M6 ve M7'dir.

Gökyüzünün en parlak küresel kümelerinden biri olan M4, iyi gözlem koşullarında çıplak gözle bile seçilebilir. Bir dürbününüz varsa gözlem koşulları mükemmel olmasa da bu kümeyi kolayca görebilirsiniz. Küme, Antares'e çok yakın görünür konumda yer aldığı için gökyüzünde bulunması da kolay. Dürbünle Antares'e bakarken, hemen güneybatısında yer alan kümeyi seçebilirsiniz. Yakınlıkları nedeniyle her ikisi de görüş alanına girer.

M6 ve M7, bölgedeki en belirgin açık yıldız kümeleri arasında. M7 Samanyolu'nun en zengin bölgesinde bulunan ve çıplak gözle kolayca seçilebilen ve gökyüzünde yaklaşık 2,5 Ay çapı kadar bir alan kaplayan bir küme. M7'nin sağ üzerindeki M6, M7'ye göre biraz daha küçük ve sönük olmasına karşın iyi gözlem koşullarında çıplak gözle seçilebiliyor.

Akrep'in hemen solunda bulunan Yay Takımyıldızı, mitolojide elinde yayıyla duran bir sentauru (at başlı adam) simgeler. Takımyıldız bir çaydanlığın demliğine benzediğinden, amatör gökbilimciler arasında çaydanlık olarak da bilinir. Yay, hem yıldız bakımından hem de derin gökyüzü cisimleri bakımından gökyüzünün en zengin takımyıldızdır. Çünkü Samanyolu'nun merkezi bu takımyıldızın sınırları içerisindedir.

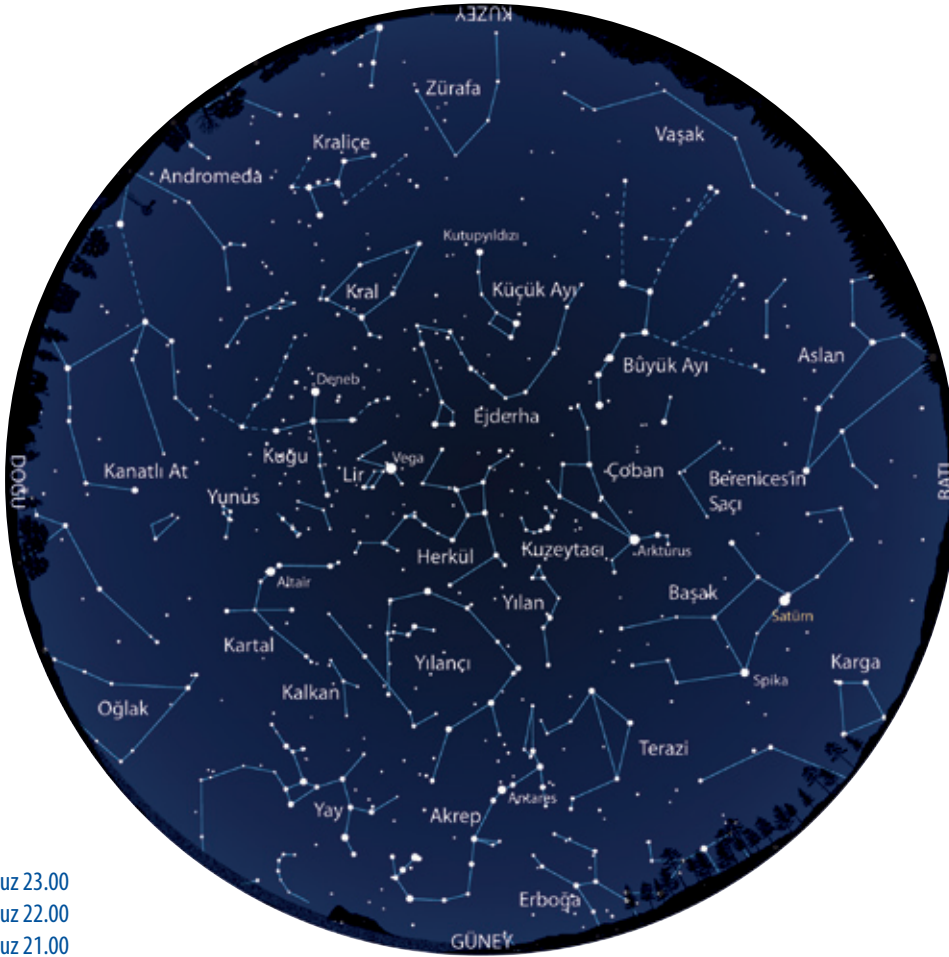
Yay'daki derin gökyüzü cisimlerinin çoğu bir dürbünle rahatlıkla görülebilecek kadar parlak

tır. Derginizle birlikte verilen Gök Atlası'nda işaretli olan üç gökcsimi bunlar arasında.

M8 ya da öteki adıyla Lagün Bulutsusu, yaz gökyüzündeki en önemli bulutsulardan biridir. Karanlık, aysız gecelerde çıplak gözle bakıldığında, Samanyolu kuşağı üzerinde silik bir bulut olarak görünür. Dürbünle bakıldığında ise karanlık bir hatla bölünmüş, parlayan bir buluttur. Charles Messier, kataloğunda bu gökcsimini şu sözlerle tanımlamış: "Sıradan bir teleskopla bakıldığında bir bulutsuyu andıran yıldız kümesi. Ancak daha güçlü bir teleskopla bakıldığında, çok sayıda sönük yıldız içeriyor." Messier'in tanımlaması pek doğru olmasa da, bulutsuya baktığınızda göreceğiniz şey bu tanıma uyacaktır. Çünkü Lagün Bulutsusu'nun ortasında NGC 6530 numaralı açık yıldız kümesi yer alır.

M22, gökyüzündeki en etkileyici küresel yıldız kümelerinden biridir. Uygun gözlem koşullarında çıplak gözle, silik bir ışık kümesi olarak seçilir. Dürbünle bakıldığında ise merkezi parlak, kenarlara doğru sönükleşen bir bulutsu gibi görünür.

Üç Boğumlu Bulutsu (Trifid Bulutsusu) olarak da bilinen M20'nin, adından da anlaşılacağı gibi, üç parçalı bir görünüşü var. Aslında, bu üç parçalı görünüşü veren, bulutsunun önünde yer alan karanlık bulutsu. Birçok başka parlak bulutsu gibi M20 de yıldızların doğduğu bir bölge. M20, M8 ve M22 kadar parlak olmasa da, iyi gökyüzü koşullarında bir dürbünle gözlenebilir. Dürbünle, bulutsunun üç parçalı yapısını da seçmek mümkün.

04 Temmuz

Dünya günöte (Güneş'ten en uzak) konumunda (152 milyon km)

08 Temmuz

Satürn ile Ay yakın görünümde (akşam)

20 Temmuz

Merkür en büyük uzanımında (27°)

24 Temmuz

Jüpiter ile Ay yakın görünümde (sabah)

27 Temmuz

Delta Kova göktaşı yağmuru

27 Temmuz

Mars ile Ay yakın görünümde (sabah)

1 Temmuz 23.00
15 Temmuz 22.00
31 Temmuz 21.00

Temmuz'da Gezegenler ve Ay

Merkür, ay boyunca akşam gökyüzünde yer alıyor. Gezegen, ayın ortalarında akşam gökyüzünde iyice yükselmiş olacak ve ayın sonlarına kadar yavaş yavaş gökyüzünde alçalacak. Merkür'ü görebilmek için, alacakaranlıkta batı ufğunun hemen üzerine bakmak gerekiyor. Gezegen ayın ilk günleri İkizler'in parlak yıldızları Kastor ve Polluks'un hemen solunda, ayın son günlerindeyse Aslan'ın en parlak yıldızı Regulus'un sağında bulunacak.

Venüs Güneş'e çok yakın görünümde olduğundan bu ay gözlenemeyecek.

Güneş'ten batı yönündeki uzanımı giderek artan **Mars** sabaha karşı Boğa Takımyıldızı'nda gözlem için daha iyi bir konuma geliyor. Gezegen ayın son haftası gündoğumundan önce yaklaşık 3 saat gökyüzünde kalacak.

Geçen ay gözlem için uygun yüksekliğe ulaşan **Jüpiter** ayın başında geceyarısından

8 Temmuz akşamı batı ufku

yaklaşık 2 saat sonra doğuyor ve gündoğumuna kadar gökyüzünde kalıyor.

Akşam gökyüzünde gözlem için iyi konumda olan **Satürn**, ayın başlarında geceyarısına kadar gökyüzünde. İlerleyen günlerde gezegen giderek daha erken

27 Temmuz sabahı doğu ufku

batacak ve gözlenebileceği süre giderek azalacak.

Ay 1 Temmuz'da yeniay, 8 Temmuz'da ilkdördün, 15 Temmuz'da dolunay, 23 Temmuz'da sondördün ve 30 Temmuz'da tekrar yeniay olacak.